

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

М.І. Бадюк, доктор медичних наук, професор, начальник кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

В.М. Півник, доктор медичних наук, професор, професор кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

О.О. Ляшенко, доцент кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

С.А. Тищевський, старший викладач кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

В.Ю. Козачок, полковник медичної служби, кандидат медичних наук, доцент, заступник начальника кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

І.К. Серeda, підполковник медичної служби, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

О.О. Микита, підполковник медичної служби, кандидат медичних наук, доцент кафедри військово-профілактичної медицини Української військово-медичної академії

Резюме. У статті наведено відомості щодо місця та ролі територіальної оборони в захисті України, особливості організації медичного забезпечення підрозділів територіальної оборони як на мирний час, так і на особливий період. Проведено аналіз роботи медичної служби підрозділів територіальної оборони України під час навчальних зборів у Херсонській області, форми і методи навчання особового складу медичної служби та всього особового складу військ щодо надання медичної допомоги та сформовано основні завдання щодо її удосконалення.

Ключові слова: територіальна оборона, медичне забезпечення, стандарти медичного забезпечення Збройних Сил України.

Вступ. Події останніх років наочно демонструють нам приклади так званої «війни без правил», коли першочерговими об'єктами ураження стають навіть не самі збройні сили, їх особовий склад, техніка та озброєння, а інфраструктура держави, людські ресурси, що забезпечують її безперерйне функціонування.

Новий погляд на забезпечення національної безпеки полягає в тому, що в майбутньому основна загроза може виходити не тільки від регулярних армій, а й від незаконних збройних формувань, кримінальних та інших екстремістських організацій, учасники яких можуть бути об'єднані в мережеві структури. За цих умов перехід від миру до війни відбувається практично непомітно. Усвідомлення катастрофи

приходить тільки тоді, коли починають горіти будинки, гинуть люди, зупиняється транспорт, немає води, електрики і тепла, коли «визволителі» цинічно і планомірно знищують все те, що ще недавно називалося благополуччям. В цих умовах агресор веде війну насамперед з населенням обраного ним супротивника як ресурсом, який забезпечує оборонні дії. Відповідно, в такій війні відсутність у людини зброї в руках, відсутність його належності до військових формувань абсолютно не є гарантією недоторканності як особисто для нього, так і для його рідних і близьких, майна і будинку, де проживає його сім'я та підприємства, де він працює.

Тому, цілком закономірно, що безпека кожного громадянина безпосередньо залежить

від його навченості та вміння, здатності і готовності захистити свою сім'ю, свій дім, свій населений пункт, тобто всього того, без чого неможлива повноцінна життєдіяльність.

Система територіальної оборони є ідеальним втіленням конституційного положення, що визначає народ як єдине джерело державної влади і носій суверенітету держави. При цьому, народ довіряє владі керівництва обороною країни, а влада, вручаючи в руки народу зброю, – спирається на його надійність у справі захисту Вітчизни. Тут не може бути місця яким-небудь внутрішньополітичним амбіціям і соціальному розшаруванню. Такий конгломерат є запорукою непереможності держави в будь-якому протистоянні.

У більшості держав саме на територіальні війська покладаються завдання прикриття мобілізаційного розгортання збройних сил, охорона стратегічних об'єктів та елементів військової і цивільної інфраструктури, власне ведення територіальної оборони.

Відповідно до вимог Положення про територіальну оборону України, затвердженого Указом Президента України від 23.09.2016 № 406/2016, на підрозділи територіальної оборони України покладено виконання наступних завдань: підтримання правового режиму воєнного стану, охорона та захист державного кордону, забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади та органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил), охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій, боротьба з диверсійно-розвідувальними групами, іншими збройними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними збройними формуваннями [1].

Тому, удосконалення організації підготовки особового складу медичної служби територіальної оборони України з питань організації медичного забезпечення підрозділів як в мирний час, так і в особливий період є однією з актуальних наукових проблем сьогодення.

Метою дослідження стало вивчення роботи медичної служби підрозділів територіальної оборони щодо проведення підготовки особового складу медичної служби територіальної оборони України з питань організації медичного забезпечення.

Матеріали і методи дослідження. Інформаційною базою дослідження стали матеріали, отримані колективом кафедри при наданні методичної допомоги медичній службі бригади територіальної оборони Херсонської області з організації медичного забезпечення особового складу під час проведення навчальних зборів у вересні 2018 року.

Результати дослідження та їх обговорення. Територіальна оборона – система загальнодержавних воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в особливий період на всій території України або в окремих її місцевостях (крім зон проведення бойових дій). Територія країни поділяється на зони оборони за адміністративними одиницями (області, міста спеціального статусу), які в свою чергу підпорядковуються відповідним оперативним командуванням Збройних Сил України (ЗС України), до сфери відповідальності яких належать ці адміністративні одиниці в залежності від покладених завдань.

Підрозділи територіальної оборони комплектуються військовослужбовцями кадров та резервістами, які складають основу чисельності і призиваються на військову службу у разі необхідності. Підтримання резервістами необхідних знань та вмінь досягається за рахунок їх регулярної підготовки на планових навчальних зборах, під час яких проводиться бойове злагодження штатних підрозділів територіальної оборони у ході тактико-спеціальних (командно-штабних) навчань. Зазначені заходи супроводжуються проведенням обов'язкових занять з предметів базової загальновійськової підготовки (тактичної, вогневої, інженерної, зв'язку, військової топографії, радіаційного, хімічного, бактеріологічного захисту та тактичної медицини).

До проведення занять залучаються інструктори та офіцери запасу, які мають досвід

участі у бойових діях, офіцери військових комісаріатів, представники громадських організацій, Національної поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій, центрів екстреної медичної допомоги та інші.

Бойова підготовка особового складу медичної служби під час бойового злагодження – це система заходів щодо його навчання (набуття та відновлення знань, умінь і навичок, що необхідні для вирішення завдань бойової та мобілізаційної готовності), військового виховання, злагодження у роботі медичних підрозділів, з метою підтримки їх високої боєготовності та успішного виконання завдань за призначенням.

Основною формою навчання для всього особового складу медичної служби військ є індивідуальна та колективна підготовка відповідно до стандартів НАТО.

З початком проведення індивідуальної підготовки начальник медичної служби організовує військово-медичну підготовку всього особового складу військової частини та удосконалення фахових спроможностей особового складу медичних підрозділів.

Військово-медична підготовка з особовим складом військової частини проводиться відповідно до вимог стандартів НАТО і спрямована на набуття знань та стійких практичних навичок з надання домедичної (першої медичної) допомоги безпосередньо на місці поранення (ураження) військовослужбовцями в порядку само- і взаємодопомоги під керівництвом досвідчених інструкторів [2-11].

Особовий склад медичної служби вивчає свої функціональні обов'язки відповідно до займаних посад. Його підготовка спрямована на вдосконалення навичок з надання домедичної, екстреної (невідкладної) та первинної медичної допомоги безпосередньо на полі бою та етапах медичної евакуації.

Особлива увага у наданні вказаних видів медичної допомоги повинна приділятися питанням боротьби із небезпечними для життя наслідками поранення та запобігання тяжким ускладненням, або зменшення їх тяжкості, а

також підготовки поранених до подальшої евакуації.

Підготовка особового складу медичних підрозділів військових частин повинна будуватися на основі сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення ЗС України з урахуванням вимог стандартів НАТО та досвіду медичного забезпечення військ на Сході країни.

Під час проведення бойового злагодження підрозділів територіальної оборони начальник медичної служби військової частини організовує їх медичне забезпечення. Штатні сили і засоби медичної служби відпрацьовують питання роботи стрільців-санітарів, бойових медиків та старших бойових медиків, окремих підрозділів та особового складу медичних пунктів батальйонів для набуття стійких практичних навичок з організації збору і евакуації поранених під час виконання завдань за призначенням та осередків масових санітарних втрат, надання їм домедичної, екстреної (невідкладної) та первинної медичної допомоги, медичного сортування і підготовки їх до евакуації на наступні етапи, передбачені планом медичного забезпечення.

Основні зусилля медичної служби військових частин повинні зосереджуватися на своєчасному, послідовному та спадкоємному проведенні вищезазначених заходів, що забезпечують надання необхідної медичної допомоги, повноцінного лікування відповідного рівня та реабілітації поранених і хворих.

Підготовку необхідно здійснювати з широким використанням навчально-матеріальної бази.

Під час зборів, поряд з підготовкою особового складу медичного персоналу, начальником медичної служби у підрозділах територіальної оборони проводиться комплекс заходів, спрямованих на надання своєчасної медичної допомоги та запобігання спалахам інфекційних захворювань, що досягається постійним медичним контролем за умовами розташування особового складу, водопостачанням; харчуванням; лазнево-

пральним обслуговуванням та умовами військової праці.

У ході дослідження організації медичного забезпечення особового складу бригади територіальної оборони Херсонської області під час проведення навчальних зборів у вересні 2018 року виявлені проблемні питання роботи медичної служби, які потребують особливої уваги та удосконалення.

Найперше з них – це відсутність навчальних програм підготовки та підвищення кваліфікації резервістів за медичними спеціальностями усіх категорій військовослужбовців, відсутність або невідповідність методичного та матеріально-технічного забезпечення підготовки особового складу медичної служби підрозділів територіальної оборони сучасним вимогам. Наступне – це відсутність у військовій частині нормативно-правових та керівних документів з питань медичного забезпечення підрозділів територіальної оборони, у тому числі стандартів медичного забезпечення ЗС України. Наявність зазначених документів та їх вивчення забезпечило б засвоєння військовозобов'язаними, які призиваються на навчальні збори, особливостей надання домедичної, екстреної (невідкладної) та первинної медичної допомоги під час виконання заходів територіальної оборони.

Усвідомлення цих невідповідностей у проведенні занять дало можливість розробити функціональні обов'язки посадових осіб медичної служби бригади, організувати вивчення структури та організації медичного забезпечення підрозділів територіальної оборони. При цьому, особлива увага зверталась на індивідуальну підготовку особового складу медичної служби та виконання ним завдань за призначенням у складі підрозділів під час проведення заходів з бойового злагодження.

По-третє, відсутність комплектно-табельного оснащення медичних підрозділів військових частин під час проведення зборів, що унеможливило якісну підготовку особового складу медичної служби та порядок його використання.

По-четверте, через відсутність автомобільної техніки медичної служби питання щодо евакуації поранених і хворих (погрузка, вивантаження, медичний супровід), погрузка (вивантаження) матеріальних засобів та здійснення підготовки до маршу, вивчалися медичним персоналом виключно теоретично з використанням навчальних матеріалів на ПЕОМ.

По-п'яте, відсутність стійкого управління, у тому числі планування медичного забезпечення бойового злагодження з боку керівництва медичної служби оперативного командування знижує ефективність підготовки медичних підрозділів територіальної оборони щодо взаємодії з керівниками військових та цивільних закладів охорони здоров'я.

Висновки

1. Враховуючи реалії сьогодення, питання організації медичного забезпечення підрозділів територіальної оборони України як на мирний час, так і на особливий період, є однією з актуальних наукових проблем.

2. Потребують розробки навчальні програми підготовки та підвищення кваліфікації військовозобов'язаних за медичними спеціальностями усіх категорій військовослужбовців, з метою досягнення їх готовності до виконання завдань за призначенням як у мирний час, так і в особливий період.

3. Для якісної підготовки особового складу медичної служби під час проведення зборів особливої уваги заслуговує матеріально-технічне забезпечення медичних підрозділів військових частин, санітарним транспортом зокрема.

4. Вкрай важливим є відпрацювання матеріалів методичного супроводу підготовки особового складу медичної служби підрозділів територіальної оборони, з вивченням функціональних обов'язків посадових осіб медичної служби бригади, її організаційно-штатної структури та порядку організації роботи.

5. Для ефективної та якісної підготовки медичного персоналу з боку медичної служби

оперативного командування (за територіальним принципом) повинно бути сплановано та організовано тісну взаємодію

військових частин територіальної оборони з керівниками військових (цивільних) лікувально-профілактичних закладів.

Література

1. Указ Президента України від 23.09.2016 № 406/2016 «Положення про територіальну оборону України» Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U406_16.html.

2. Організація медичного забезпечення механізованої бригади в обороні: навчальний посібник / Бадюк М.І., Солярик В.В., Савицький В.Л. та ін. – К.: «МП Леся», 2018. – 108 с.

3. Організація медичного забезпечення військ: Підруч. для студ. вищ. мед. закл. освіти України III-IV рівнів акредитації / За редакцією професора Бадюка М.І. – К.: «МП Леся», 2014. – 492 с.

4. Планування медичного забезпечення механізованого батальйону в умовах ведення оборонного бою / Бадюк М.І., Солярик В.В., Ковида Д.В. та ін. – К.: «МП Леся», 2016. – 96 с.

5. Керівництво з медичного забезпечення Збройних Сил України. – К.: СПД Чалчинська Н.В., 2014. – 396 с.

6. Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2): підготовка військовослужбовця з тактичної медицини. – К.: «МП Леся», 2015. – 148 с.

7. Стандарт підготовки: Фахова підготовка санітарного інструктора роти (батареї) (видання 1). – К.: «МП Леся», 2015. – 416 с.

8. Стандарт готовності СТГ 23.033.15.34.5.01-2016(01): Дії особового складу медичного пункту механізованого батальйону в ході підготовки та здійснення маршу. – Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України, 2016. – 14 с.

9. Стандарт готовності СТГ 23.033.15.34.5.03-2016(01): Дії особового складу медичного пункту батальйону (дивізіону) під час вибору місця розгортання та обладнання медичного пункту. – Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України, 2016. – 13 с.

10. Стандарт готовності СТГ 23.033.15.34.5.04-2016(01): Дії особового складу медичного пункту батальйону (дивізіону) при масовому надходженні поранених і хворих. – Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України, 2016. – 13 с.

11. Стандарт готовності СТГ 23.033.15.34.5.05-2016(01): Евакуація поранених з поля бою, місць укриття, медичного посту роти (МПР), поста санітарного транспорту (ПСТ). – Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України, 2016. – 14 с.